

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2004, ст.225, 229-233 № 1618-IV) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618>
2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2003, № 435-IV) // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Ухвала Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 12.10.2016 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62058375>
4. Рішення Деснянського районного суду м.Києва від 18.07.2017 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68601166>

Ключові слова: помилка, омана, істотні обставини, реституція.
Науковий керівник: асистент *Ліопол І. М.*

Середа Яна Юріївна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

З набранням чинності 15 грудня 2017 року Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII почалось впровадження численних змін до цивільного судочинства. Таке кардинальне реформування має на меті ефективно впорядкування та налагодження провадження судочинства у судах при розгляді цивільних справ. Але таке реформування з одного боку вирішує певні проблеми під час розгляду справ, а з іншого – ставить перед правозастосуванням низку питань. Так, зокрема, таким питання є поява в новій редакції Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) інституту зловживання процесуальними правами.

В науковій літературі, у зв'язку з новизною таких нововведень, питання зловживання процесуальними питаннями ще не досліджувалося. Актуальність такого дослідження є явною та необхідною у зв'язку з низкою проблем, які з'являються під час намагань як суддів, так і інших учасників процесу застосовувати новели цивільного процесу.

Ч. 1 ст. 44 ЦПК України передбачено, що учасники судового процесу та їхні представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами та те, що зловживання процесуальними правами не допускається. Так, справді, під час дії попередньої редакції ЦПК України було багато фактів зловживань процесуальними правами з боку сторін судового розгляду, але ні визначення поняття «зловживання процесуальними правами», ні обов'язку сторони добросовісного користування своїми процесуальними правами не існувало.

Законодавець не лише передбачив обов'язок учасників судового процесу добросовісно користуватися процесуальними правами, а і передбачив у ч. 2 ст. 44 ЦПК випадки такого зловживання. Їх було названо «дії, що суперечать завданню цивільного судочинства», та до них віднесено, зокрема:

1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, з'явлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умисне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі.

Поміж іншого, звертаємо увагу на те, що нормою передбачено, що «...суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії...». Таке формулювання дає підстави вважати, що суд не зобов'язаний визнавати такі дії зловживанням. Це його право, а не обов'язок. Тобто, залежно від конкретних обставин справи суд на свій розсуд може визнати, а може і не визнати дії учасника справи зловживанням процесуальними правами.

Але, на відміну від зазначеного вище права суду щодо визнання або невизнання дій зловживання процесуальними правами, на суд ч. 4 ст. 44 ЦПК України покладено обов'язок вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами та у випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу

застосовувати до нього заходи, визначені цим Кодексом. Адже передбачення обов'язку учасників судового процесу добросовісного виконання своїх прав за відсутності певних санкцій у разі такого зловживання є недовим. Тому, законодавцем у ч. 3 ст. 44 України було передбачено, що у разі визнання судом подання заяв, клопотань або скарг зловживанням процесуальними правами він має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

Серед передбачених ч. 2 ст. 44 ЦПК України випадків зловживань процесуальними права хотілось би зупинитися на першому з них. Так проблемним під час правозастосування є те, що нормою передбачено визнання дією, що суперечить завданню цивільного судочинства «вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення». Тобто, законодавцем не визначено вичерпного переліку таких дій. З одного боку, це є позитивним моментом. Адже на практиці існують непоодинокі випадки подання різноманітних скарг, заяв та клопотань, які не вписуються в передбачений нормою ст. 44 ЦПК України зловживань.

З іншого боку, відсутність однозначного переліку зловживань процесуальними правами ускладнює завдання суду щодо їх визнання такими. Вважаю, що на допомогу суддям та учасникам цивільного процесу може прийти на допомогу судова практика. Так, відповідно до ч. 4 ст. 263 ЦПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду. Тобто, судова практика, яка буде сформована Верховним Судом буде допоміжним джерелом щодо тих дій, які можуть бути визнаними зловживаннями процесуальними правами.

Отже, такий інститут у цивільному процесі як зловживання процесуальними правами необхідно дослідити більш детально, адже відтепер трапляються прогалини в українському законодавстві щодо його застосування. Зокрема, вже є зареєстрований у Верховній Раді України законопроект, що має на меті внесення змін до деяких законодавчих актів України (Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів) стосовно саме переліку дій, які можуть бути визнані зловживанням процесуальними правами. Наприклад, безпідставним внесенням до переліку норми, яка визнає подання свідомо безпідставного позову зловживанням процесуальними правами тощо.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 08.10.2004 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 48. – Ст. 436.

Ключові слова: зловживання процесуальними правами, добросовісне користування правами, прогалини в законодавстві, нововведення, судова практика.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Гонгало Р. Ф.

Сіваченко Валерія Олегівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗУСТРІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ВІДПОВІДАЧА

Нова редакція Цивільного процесуального кодексу спричинила модифікацію майже всього цивільного процесу. Не є винятком інститут забезпечення позову, в якому передбачена процедура зустрічного забезпечення.

Актуальність теми полягає в тому, що на відміну від забезпечення позову, яке діє для захисту прав та інтересів позивача, зустрічне забезпечення є захистом інтересів відповідача [2].

Дослідження даного питання отримало висвітлення в працях таких науковців, як: Луспеніка Д. Д., Андропова І.В., Алексеева Н.С та інші.

Відповідна норма є відображенням принципу процесуальної рівності сторін під час судового розгляду, адже певним чином дає змогу збалансувати їх права та інтереси, нейтралізувати появу негативних наслідків в результаті застосування судом забезпечувальних заходів [1, с. 1].

Згідно з ч. 1 ст. 154 ЦПК України метою інституту є забезпечення відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову [3]. Тому, зустрічне забезпечення застосовується тільки у випадку забезпечення позову.

Аналіз норм Цивільного процесуального кодексу свідчить про те, що питання про зустрічне забезпечення носить диспозитивний характер. Тобто реалізація цього механізму є правом суду, а не його обов'язком. Але існує певне зобов'язання застосовувати зустрічне забезпечення, якщо: